

[Halvalla hyvä pakolaisvene](#) (3/2017)

[Populistin retoriikka ja nationalismin henki](#) (2/2017)

[Älkää unohtako muuttoliikettä](#) (1/2017)

Kaikki kolumnit (ja lehdet) löytyvät myös Siirtolaisuus-Migration-lehden [kotisivulta](#). Vuoden 2017 viimeinen kolumni aiheesta Kumpi loppuu – työ vai työvoima? on julkaistu [erikseen](#).

Halvalla hyvä pakolaisvene

Kööpenhaminan Nyhavn on tupaten täynnä ihmisiä helteisenä heinäkuun päivänä. Ravintoloissa ja kahviloissa paikalliset ja turistit nauttivat elämästä ja annoksistaan. Toiset kulkevat edestakaisin terassien ja vesialueen välistä kaistaletta vapaita pöytiä ja tuoleja etsien. Ilmapiiri on iloinen ja rento. Vuotuisen jazz-festivaalin iloinen swing kantaa kaupunkikanjonian pitkin merelle asti. Meillä asiat ovat hyvin.

1600-luvulla rakennettu satama oli vuosisatojen ajan kauppaliikenteen vilkas keskus, joka kytki pohjoismaisen pääkaupungin maailman meriin ja merentakaisiin alueisiin. Sen kautta Tanskaan ja Tanskasta on kulkenut ihmisiä, tavaroita, rahaa, tietoja ja kulttuurisia vaikutteita. Uudesta maailmasta merimiesten mukana tuli myös se jazz. Nyhavnissa ovat aina kohdanneet monenlaiset sosiaaliset todellisuudet.

Sataman eteläreuna on hiljaisempi. Siellä on kuitenkin nyt jotain, mitä on mahdoton olla vastarannalta huomaamatta, mutta jota ei mielellään katso pitkään, koska se tekee olon vaivautuneeksi. Charlottenborgin taidehallin suuri fasadi on muutettu kiinalaistaiteilija Ai Weiwein taideteokseksi Soleil Levant.

Leveäkeulaisen veneen tai lautan muotoiset suuret ikkuna-aukot on ahdettu viimeistä rakoa myöten täyteen tummansävyisiä ja kirkkaankeltaisia pelastusliivejä.

Teoksen vieressä oleva taulu kertoo, että liivit on kerätty Lesboksen saarelle tulleilta pakolaisilta, mutta sanoma tulee kyllä perille muutenkin. Satama-allas näyttäytyy installaation katsojalle Välimerenä, joka jakaa maailman auringossa paistattelevaan onnellisten puoliskoon ja toiseen todellisuuteen, jossa ihmiset pakenevat sotaa, vainoa ja tyranniaa. Kaikki pelastusliivejä katsovat tietävät, että monet lapset ja aikuiset eivät koskaan päässeet perille. Kuva Alan Kurdin ruumiista tunkeutuu tajuntaan.

Tanskalaisille taideteoksella on erityinen viesti. Maahanmuuttopolitiikkaa kiristettiin voimakkaasti jo 2000-luvun alussa, ja vuonna 2015 Tanska ryhtyi ensimmäisten joukossa tiukentamaan kontrollia ja heikentämään pakolaisten asemaa. Maahanmuuttoasioista vastaavan ministerin Inger Støjbergin ministeriökotisivulla on laskuri, joka ylpeästi kertoo ulkomaalaislainsäädännön kiristyksistä. Kun 50 uudistusta tuli täyteen, ministeri juhlisti tapahtumaa sosiaalisessa mediassa täytekakulla.

Ai Weiwein installaation ajoitus oli nyt myös erinomainen. Lyhyen rauhallisemman jakson jälkeen on kesän aikana jälleen havahduttu Välimeren ylittäjien kasvaviin määriin sekä pääasialliseksi kohdemaaksi tulleen Italian ongelmiin selvitä tilanteesta. Euroopan lehdet täyttyivät viime viikkoina artikkeleista koskien Afrikan muuttoreitit, liikkuvuuden laillista ja laitonta organisointia, merellisiä pelastusoperaatioita, majoittamisen ja muun vastaanoton ongelmia sekä kauhutarinoita Libyaan jääneiden kokemuksista.

Omalla matkallani Tanskassa, Saksassa ja Alankomaissa hätkähdyttävien oli kuitenkin se lehtijuttu, jossa kerrottiin Afrikasta Eurooppaan pyrkivien kumiveneistä ja yritettiin selvittää niiden alkuperää. Kiinalaisella verkkokauppapaikalla voi hankkia noin tuhannella dollarilla näitä veneitä, joita markkinoidaan nimellä High Quality Refugee Boat. Veneen kantokyvyksi kerrotaan 25–30 henkilöä. Myyjä ei tietenkään vastaa siitä, jos laivaan lastataankin toistasataa epätoivoista ihmistä.

Tilanteen muuttuminen Välimerellä havahdutti kesällä myös poliittiset opportunistit. 23 Saksan vaalikamppailussa altavastaaajaksi jäänyt sosiaalidemokraattien Martin Schulz varoitti, että Italian tilanne on kestävä ja että vuoden 2015 tapahtumat voivat toistua. Hän sai kritiikkiä niskaansa niin omilta kuin vastapuolelta muustakin syystä kuin lomarauhan rikkomisesta. Yhteen olennaiseen asiaan kiinnitettiin kuitenkin ihmeen vähän huomiota: kyse ei ole samasta asiasta kuin mitä vuoden 2015 loppupuolella tapahtui.

Välimeren keskistä reittiä pyrkivät eivät varmasti lähtisi vaaralliselle matkalleen, ellei heillä olisi siihen hyviä syitä. Heistä suurin osa tulee kuitenkin Länsi-Afrikasta tai muista sellaisista maista, joista lähtöisin olevilla on heikot mahdollisuudet saada myönteinen päätös turvapaikka-anomukseensa. Jos he sellaista edes jättävät. Monet yrittävät rantauduttuaan päästä kaikin keinoin eteenpäin ja Euroopan laillisille tai laittomille työmarkkinoille.

Tämä tekee asiasta Euroopan unionille paljon vaikeamman ratkaista. Kansalaismielipide ja sen seurauksena myös poliittinen ilmapiiri muuttui jäsenvaltioissa ja vuoden 2015 tapahtumien johdosta, eikä Afrikasta tulleita kohtaan löydy samanlaista hyväntahtoisuutta kuin millä vielä etenkin syyrialaisia ja eritrealaisia kohtaan suhtauduttiin. Heinäkuisessa kokouksessaan jäsenvaltioiden vastuuministerit halusivatkin säilyttää Afrikan maille enemmän vastuuta muuttoliikkeen rajoittamisessa ja palautettavien vastaanottamisessa.

Tämä on helpommin sanottu kuin tehty. Siitä huolimatta jotkut jäsenmaat haluaisivat mennä vielä pidemmälle. Alankomaiden maaliskuisten vaalien jälkeiset hallitusneuvottelut ovat jo kahteen kertaan pysähtyneet etenkin oikeistoliberaalien ja kristillisdemokraattien haluun tehdä Pohjois-Afrikan maiden kanssa samanlaisia sopimuksia kuin mikä on jo tehty Turkin kanssa. Edes pakolaisilla ei olisi oikeutta tulla Alankomaihin jättämään turvapaikkahakemustaan. Tähän sikäläinen vihreä vasemmistopuolue ei katsonut voivansa suostua.

Osmo Soininvaara kirjoitti kesällä blogissaan, että jos väestö- ja muu kehitys jatkuvat Afrikassa nykyisellä tiellä, Eurooppaan pyrkiviä voidaan pian joutua laskemaan jopa kymmenissä miljoonissa. Se voi olla liioittelua, mutta joka tapauksessa lähivuosikymmenien tulevaisuuden näkymä on sellainen, että ainakaan muuttopaineen vähenemisen toiveeseen ei kannata tuudittautua. Pitäisi siis pystyä luomaan kestävä järjestelmä, jossa yhä taataan oikeus hakea turvapaikkaa sitä todella tarvitseville sekä jossa rakennetaan laillisia reittejä pyrkiä Eurooppaan niille, jotka haluavat tulla tänne tekemään työtä. Tällainen rakennelma ei synny käden käänteessä.

Meillä Suomessa sisäministeriö on juuri aloittanut hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman valmistelun. Vuonna 2013 valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytty Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategia jätti laadun puolesta paljon toivomisen varaa, toivottavasti nyt pystytään parempaan. Tavoitteena pitäisi olla mahdollisimman kokonaisvaltainen näkemys, jossa asioita tarkastellaan enemmän realistisesti kuin ideologisesti ja joka tarjoaa riittävän evästyksen toimeenpanon suunnittelulle.

Afrikasta Etelä-Eurooppaan suuntautuva muutto on otettava ohjelman valmistelussa täällä pohjoisessakin huomioon, vaikka viime kädessä näihin kysymyksiin pitääkin löytyä yhteiseurooppalainen vastaus. Tähän eurooppalaiseen ongelmanratkaisuun Suomi voi kuitenkin osallistua aktiivisesti ja rakentavasti, ja niin maamme pitäisikin tehdä, koska asia kuuluu myös meille. Muistutukseksi tästä Soleil Levant -installaatio pitäisi pystyttää muutamaksi viikoksi Helsinkiinkin, esimerkiksi Senaatintorille.

Julkaistu Siirtolaisuus-Migration-lehdessä [3/2017](#).

Populistin retoriikka ja nationalismin henki

Katselin ja kuuntelin Donald Trumpin virkaanastujaispuhetta kasvavan hämmennyksen vallassa.

Vaalituloksen varmistuttua äänenpainot olivat heti muuttuneet ja toivo paluusta poliittiseen arkeen oli herännyt. Siksi aloin seurata puhetta melko levollisin mielin.

Poliittista kulttuuria ja valta-asetelmia haastavat populistit ovat kahdenlaisia. Osa heistä on opportunisteja, jotka heti vaalivoiton jälkeen kääntävät takkinsa, toiset taas oikeasti muutokseen pyrkiviä radikaaleja. Ehkä Trumpkin osoittautuisi valtiomieheksi, joka on lupailut liikoja, muunnellut totuutta, loukannut vastustajiaan, liehitellyt kansaa ja haukkunut eliittiä vain päästäkseen itse valtaan olemaan normaali poliitikko.

Turha luulo, ja sen Trump otti välittömästi pois. Heti puheen alku oli mullistava sekä sisältönsä että tyyliensä puolesta. Syytökset poliitikkoja ja muuta establishmenttia kohtaan, suoraan kansalle kohdistetut suuret lupaukset, uhmakkaat, taisteluhenkiset kielikuvat ja tietenkin tuo amerikkalaisten etuja ja intressejä korostava iskulause: America First.

Veljeni soitti puheen päätyttyä ja kysyi, mitä ajattelin. Kuulin itseni sanovan, että mitään tällaista ei ole kuultu länsimaisen demokratian vaaleilla valitun poliittisen johtajan suusta sitten Adolf Hitlerin.

Se oli paljon sanottu se. Rauhoittaakseni mieltäni katsoin You Tubesta fragmentteja Hitlerin puheista Nürnbergin puoluekokouksissa ja rauhoituinkin. Eihän Trump sentään karjunut mikrofonin.

Jokin sai minut kuitenkin vielä lukemaan puheen paperilta, ja sitten vielä kerran katsomaan sen ilman ääntä, pelkästään elekieleen keskittyen. Hitlerin nimen mainitseminen tässä yhteydessä ei sittenkään ollut liioittelua. Hermostuneisuuteni vahvistui erityisesti huomattuani Trumpin body languageen sisältyvän valtavan aggression, joka purettiin lopussa, viestiksi vastustajille, ylös nostettuun nyrkkiin.

Nationalistin maailma on hyvin yksinkertainen. Ihmiskunta koostuu kansoista. Kansa voi olla vapaa vain muodostaessaan oman valtionsa, ja valtio voi toteuttaa itseään kunnolla ainoastaan silloin kun se sisältää vain yhden yhtenäisen kansan. Kansalaisen tulee olla valtiolleen ja kansakunnalleen viimeiseen asti uskollinen, ja valtion pitää palvella kansalaisiaan.

1800-luvulla nationalismi oli monelta osin edistyksellinen, ihmisiä kokoava ja jopa demokratiaa edistävä aate. 1900-luvulla sen nimissä tehtiin suuri osa muutenkin kauhistuttavan vuosisadan hirmuteoista. Jos nationalismi tällä vuosisadalla nousee uudelleen, ihmiskunta tuhoaa paitsi luonnon, jolle on jo aiheutettu paljon korjaamatonta vahinkoa, myös itsensä.

Ennuserkit ovat jo jonkin aikaa olleet huonot. Vladimir Putin on rakentanut Venäjälle voimapolitiikkaa korostavaa kansallismielistä ja autoritaarista järjestelmäänsä. Nationalistisia tunteita on hyödyntänyt myös Kiinan Xi Jinping luodessaan samalla itselleen 39 henkilökulttia. Narendra Modin myötä hindunationalismi on saanut entistä vahvemman jalansijan monikulttuurisessa Intiassa. Tätä kirjoitettaessa Turkissa äänestetään islamistis-nationalistisen Recep Tayyip Erdoğanin vallan kasvattamisesta edelleen.

Mitä suuret edellä, sitä pienet perässä. Unkarin Viktor Orbán on puhunut avoimesti ei-liberaalista demokratiasta, ja riippumattoman median ja oikeuslaitoksen toimintaedellytyksiä on heikennetty myös

esimerkiksi Puolassa. Uusnationalistiset puolueet ovat jo pitkään olleet vahvoja monessa Euroopan maassa, ja ne ovat saaneet kansallismielisyyden sekä maahanmuutto- ja monikulttuurisuusvastaisuuden lisääntymään muiden puolueiden retoriikassa ja toiminnassa.

Trumpin valinta pakotti ajattelemaan, että äärioikeisto voi palata valtaan myös Länsi-Euroopassa. Kävinkin ostamassa William L. Shirerin monumentaalisen teoksen Kolmannen valtakunnan nousu ja tuho, jota olin jo opiskeluaikana lukenut ikään kuin kertomusta toisesta maailmasta. Tutkimus on varmasti tuonut tulkintoihin lisäyksiä ja korjauksia, mutta suosittelen silti tutustumista kirjaan ja etenkin Hitlerin valtaannousun kuvaukseen. Demokratia, tuo vähemmistöjen oikeuksia kunnioittava enemmistövalta, on hauras järjestelmä, joka voi kaatua lyhyessä ajassa ja ennalta arvaamatta.

Samoihin aikoihin luin Michel Houellebecqin romaanin Alistuminen. Mediassa eniten huomiota herätti kirjan kuvaus muslimin valinnasta presidentiksi Ranskan vuoden 2022 vaaleissa. Poliitiikan tutkijalle teoksen kiinnostavin viesti on kuitenkin kirjailijan visio, jonka mukaan vakiintuneet puolueet menettävät täydellisesti kansalaisten luottamuksen.

Islamistiset ja nationalistiset ääriliikkeet ovat vieneet ranskalaisen yhteiskunnan sisällissodan partaalle. Mediaan ei enää uskota, kansalaisten keskuudessa kiertäviä huhuja kuunnellaan tarkemmin. Tässä tilanteessa äänestäjät luottavat eniten maltillisiin islamisteihin (muslimiveljeskunta) ja perinteisiin nationalisteihin (kansallinen rintama). Molemmilla puolueilla on yksinkertainen visio yhteiskunnasta, johon vähemmistöjen ja yksilöiden oikeudet eivät kuulu.

Kirjan ilmestyessä sen tulevaisuuden kuvaa saattoi vähätellä epärealistisena. Kuitenkin tätä kirjoitettaessa vaikuttaa siltä, että jo tämän kevään vaaleissa uusi presidentti valitaan pohjamutiin kannatuksensa osalta valuneiden vanhojen pääpuolueiden ulkopuolelta. Sekä ääriationalistiset identiteetti-liikkeet että terroritekoihin valmiit jihadistit ovat niin ikään todellisia.

Viime tietojen mukaan Yhdysvalloissa virkaanastujaispuheeseen vahvasti vaikuttanut äärioikeistolainen Steve Bannon on joutunut Trumpin hallinnossa sivuraiteelle. Presidentin linja on kaoottisuudestaan huolimatta muutenkin jossain määrin normalisoitunut. Pullosta päästetty henki ei kuitenkaan omin päin palaa sinne takaisin. Trumpin kykenemättömyys toteuttaa ohjelmaansa voi synnyttää vielä hurjemman johtajakandidaatin.

Elämme maailmassa, jota määrittävät kansainvälinen liikkuvuus, globaali keskinäisriippuvuus ja yhteiskuntien monimuotoistuminen. Kaikkea tätä nationalistit vastustavat, ja yksilöiden vapauksia vastustavat myös radikaalit islamistit. Meillä alkaa olla kiire löytää keinoja puolustaa demokratiaa, ihmisoikeuksia ja monikulttuurista yhteiskuntaa tavalla, jonka myös äänestäjät hyväksyvät ja joka osoittaa toimivuutensa myös käytännössä.

On tavallaan ironista, että yksi viime aikojen vahvimista puheenvuoroista ajattelutapamme uudistamisen puolesta on tullut ikääntyneen monarkin, Norjan kuningas Haraldin suusta. Syksyllä maanmiehilleen pitämässään puheessa hän modernisoi norjalaisuuden määritelmää muun muassa tähän tapaan:

”Norjalaiset ovat muuttaneet maahan Afganistanista, Pakistanista ja Puolasta, sekä Ruotsista, Somaliasta ja Syyriasta. (...) Ei ole aina helppo sanoa, mistä me olemme kotoisin tai mikä on kansallisuutemme. Koti on siellä, missä sydämemme on – eikä tuo tunne aina pysy kansallisten rajojen sisällä.”

Puheensa lopuksi Harald korosti, kuinka keskinäisistä eroistaan huolimatta norjalaisten ovat yksi kansa. Tämän kansan tulee yhdessä rakentaa maataan edelleen luottamuksen, toveruuden ja epäitsekkyiden (*raushet*) varassa. Eespäin monarkin viitoittamalla tiellä.

Julkaistu Siirtolaisuus-Migration-lehdessä [2/2017](#).

Älkää unohtako muuttoliikettä

Kuluneen kuukauden sisällä ei ole tullut paljon kotona nukuttua. Joulunalusviikko meni Kolkatassa (entinen Kalkutta), suurimmaksi osaksi seminaarissa, joka käsitteli rajoja, väkivaltaa, liikkuvuutta ja identiteettiä. Nyt odotan Münchenin lentokentällä lähteväksi konetta takaisin Suomeen. Viime päivät olen ollut projektimatalla hakemassa kotouttamisen hyviä käytäntöjä Nürnbergistä, Erlangenista ja Augsburgista. Siinä välissä käytiin Kangasalan maaseudulla ja Oulun kaupungissa sukulaisia tapaamassa.

Tämä on ollut hyvää valmistautumista ensi viikolla alkavalle kurssille yliopistolla, joka käsittelee kansainvälistä muuttoliikettä ja eurooppalaisia yhteiskuntia. Paitsi että on ollut itse liikkeellä monenlaisilla menopeleillä, on nähnyt lyhyessä ajassa erilaisia olosuhteita ja ajatellut ihmisten liikkuvuutta useista näkökulmista. Hetkeäkään ei tarvitse ajatella, etteivätkö tuo kurssi ja muut työt muuttoliikkeen parissa olisi tärkeitä ja ajankohtaisia.

Muuttoliike jaetaan usein maansisäiseen ja kansainväliseen muuttoon. Se on monella tapaa perusteltuakin, mutta varsinkin Intian-matkalta saatujen tietojen ja kokemusten vuoksi pidän jakoa nyt myös turhan rajoittavana. Ihmisten liikkuvuudesta ja mobiilista maailmasta sekä etenkin kaupungeista saa kokonaisvaltaisemman ja muutenkin paremman kuvan, kun ymmärtää, että muuttoliike maan sisällä voi myös olla iso muutos sekä muuttajalle että muuton lähtö- ja kohdepaikkakunnalle.

Myös suuri osa tapaamistani saksalaisista oli alun perin muualta kuin Baijerista, ja monesti tuli esille, kuinka erilaista elämä toisaalla oli. Liittovaltiossa on paikoin suuria eroja hallinnon ja julkisten palvelujen järjestämisessä, mikä näkyy selvästi kotouttamispolitiikoissakin. Mutta monet puhuivat myös syvällisistä kulttuurisista eroista: kielestä, uskonnosta ja muusta kulttuurista. Joku maahanmuuttajia eri puolella Suomea paljon tavannut kertoi vastikään, että myös meillä toisista afgaaninuurista oli tullut kovin savolaismaisia, toisista taas käyttäytymiseltään juroja satakuntalaisia tai hitaita hämäläisiä.

Tällä hetkellä eniten mietityttää kuitenkin saksalaisista vierailupaikkakunnista lukemani tilastotiedot. Näissä suurehkoissa kaupungeissa ulkomaalaisten osuus on jo sinänsä melko korkea, esimerkiksi Nürnbergissä noin 21 %. Kun mukaan lasketaan myös Saksan kansalaisuuden saaneet, päästään huomattavasti korkeampiin prosenttilukuihin. Kaupungin alle 15-vuotiaasta väestöstä lähes kaksi kolmasosaa on maahanmuuttotauksaisia. Jos asiaa haluaa sillä lailla katsoa, ja havaintoja tietyllä tavalla korostaa, niin Thilo Sarazzinin väitteelle, jonka mukaan Saksa on lakkauttamassa itsensä, voi löytää perusteluja.

Onneksi kaikki eivät kuitenkaan halua nähdä kehitystä niin. Saksa luopui vasta muutama vuosi sitten epärealistisesta ajattelumallistaan, jonka mukaan muuttoliike ei muuta saksalaista yhteiskuntaa, koska vierastyöläiset ja pakolaiset lähtevät pian pois. Tapaamisistamme huokui paikallisten vahva toimintatarmo, että nyt pitää tehdä kaikki mahdollinen maahanmuuttajien ja heidän jälkeläistensä kotoutumiseksi. Paikallisella tasolla oli toki muutenkin jo pitkään eletty liittovaltion johtajia realistisemmassa maailmassa.

Meillä Suomessa puitteet ovat jo pitkään olleet kunnossa, mutta käytännön toteutus on jäänyt vajaaksi, paikoin pelkäksi puheeksi. Vuoden 2015 turvapaikanhakijoiden saapumisen hyvä puoli oli siinä, että entistä useammat ihmiset julkisessa hallinnossa, yrityselämässä ja politiikassakin havahtuivat siihen, että maahanmuuttoasiat ovat isoja ja tärkeitä ja että niistä pitää hankkia tietoa ja taitoja.

Nyt on olemassa riski, että he vaipuvat takaisin uneensa, jossa Suomi on kaukana maailman melskeestä. Turvapaikanhakijoita tuli Suomeen viime vuonna vain noin 6 000 henkeä, Euroopan unionin sisäiset siirrot mukaan lukien. Suuri osa heistä ja aikaisemmin tulleista ei tule oleskelulupaa Suomesta saamaan. Perheen yhdistäminen on tehty maahan tulijoille erittäin vaikeaksi. Tähän voidaan lisätä vielä inkeriläisten paluumuuton loppuminen ja virolaisten Suomea kohtaan kokeman kiinnostuksen selvä hiipuminen. Liikkuvuuden muuten vahvasti määrittämässä maailmassa Suomesta voikin tulla (taas) vihoviimeinen periferia, jonne harvat halukkaat eivät pääse, eivätkä muut ole siitä edes kiinnostuneita.

Oraalle noussut kiinnostus voi siten lopahtaa saman tien, ja se olisi harmillista. Muutto Suomeen ei kuitenkaan kokonaan lopu, ja tähänastiset tulijat muuttavat Suomea pitkälle tulevaisuuteen. Meillä tarvitaan reilusti lisää enemmän osaamista ja osaajia muuttoliikkeen, kotoutumisen ja monikulttuurisuuden alueille. Samoin enemmän osallistujia keskustelemaan yhteiskunnan tulevaisuudesta. Todennäköisesti Suomen pitäisi myös pyrkiä toden teolla rekrytoimaan ihmisiä ulkomailta työvoiman tarpeen korvaamiseksi.

Tämän lehden lukijoille ei tarvitse muistuttaa, että muuttoliikettä ei saa unohtaa. Mutta muun Suomen suuntaan tämä toive tuntuu juuri nyt erittäin tarpeelliselta.

Julkaistu Siirtolaisuus-Migration-lehdessä [1/2017](#).